

UTLÅTANDEN

I VISSA

TILL FOLKUNDERVISNINGEN HÖRANDE FRÅGOR

PÅ UPPDRAG AF

STATSRÅDET OCH CHEFEN FÖR KONGL. ECKLESIASTIK-
DEPARTEMENTET

AFGIFNA DEN 23 NOVEMBER 1899

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1899

INNEHÅLL.

I.

	Sid.
Utlåtande rörande undervisning i slöjd	5.
1. Redogörelse för innehållet i Riksdagens skrifvelse an- gående förändring i Kongl. Kung. d. 1 juni 1894 och den 26 maj 1896 rörande anslag till beredande af undervis- ning i slöjd åt i skolåldern varande gossar och flickor	5.
2. Förslag till föreskrifter rörande anslag för beredande af undervisning i slöjd åt i skolåldern varande gossar och flickor	6.
3. Motiv:	
a. Tiden för slöjdundervisningen:	
Mom. 1	9.
Mom. 1 b	12.
Mom. 1 c	12.
Mom. 2 och 3	13.
Mom. 4	15.
b. Statsbidrag för slöjdundervisning, som begynt å annan tid än vid vårtermins början:	
Mom. 5 b	16.
Mom. 5 a	17.
c. Statsbidragets storlek:	
Mom. 1	17.
d. Arter af slöjd:	
Mom. 1	19.
e. Folkskolans läsämnen:	
Mom. 1	19.
f. Antal slöjdande barn:	
Mom. 1	19.
Mom. 5 e	20.
Mom. 5 c och d	20.
g. Ansökningar om statsbidrag:	
Mom. 5	21.

II.

	Sid.
Utlåtande rörande statsbidrag till aflönande af vikarie för sådan extra ordinarie lärare m. fl., som af sjukdom urståndsättes att själf sköta sin tjänst	23.
1. Redogörelse för innehållet i Riksdagens skrifvelse angående erhållande af statsbidrag till vikarie för sådana extra ordinarie och biträdande lärare vid folkskola samt lärare vid mindre folkskola och småskola, som af sjukdom urståndsättes att själfva sköta sin tjänst m. m.	23.
2. Förslag till föreskrifter angående aflönande i vissa fall af vikarie för sådan lärare vid folkskola, mindre folkskola och småskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tjänst	24.
3. Motivering:	
a. Föregående tjänstgöring, inskränkning till åtta månaders lästid om året, minimitid för åtnjutandet: § 1	28, 29.
b. Maximitid för åtnjutandet: § 2	29.
c. Läkarebetyg för åtnjutandet: §§ 2 och 3	32.
d. Vikariatsarfvode: § 2	33.
e. Proportionerna af de särskilda bidragen	35.
f. Öfriga bestämmelser:	
Rätt för obotligt sjuk lärare att hafva vikarie, som han själf aflönar § 3	38.
Ansökningar om sådana statsbidrag § 7	39.
4. För dessa statsbidrag erforderligt statsanslag	40.

Utlåtande af tillkallade sakkunnige ang. villkoren för erhållande af statsbidrag för slöjdundervisning vid folkskolorna.

Med anledning af inom Riksdagen väckta motioner har innevarande års riksdag hos Kongl. Maj:t anhållit *dels* att Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida det i Kongl. Kungörelserna den 1 juni 1894 och den 29 maj 1896 föreskrifna villkor för meddelande af statsbidrag åt lärare och lärarinnor, som i slöjd undervisa i skolåldern varande gossar och flickor, att undervisningen skall pågå under hela den för folkskolan bestämda årliga lästiden, bör undergå förändring, i syfte att statsbidrag skulle kunna utgå, äfven om undervisningen fortginge under kortare tid, äfvensom att Kongl. Maj:t, därest så finnes lämpligt, måtte till Riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, hvartill utredningen kan gifva anledning, *dels* att Kongl. Maj:t måtte efter verkställd utredning till Riksdagen inkomma med förslag till sådan förändring i gällande bestämmelser angående tillgodonjutande af statsunderstöd för slöjdundervisning, att dylikt understöd måtte kunna utbetalas jämväl för slöjdundervisning, som vid nyinrättad slöjdskola eller vid folkskola, där slöjdundervisning ej förut meddelats, tagit sin början å annan tid af kalenderåret än vid värterminens början.

Sedan yttranden i frågan blifvit inhämtade från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Domkapitlen samt folkskoleinspektörerna i riket äfvensom från Stockholms stads konsi-

itorium och Öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor, har Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet efter Kongl. Maj:ts medgifvande uppdragit åt undertecknade, särskildt tillkallade sakkunnige, att afgifva yttrande och förslag i ämnet.

I följd häraf hafva vi tagit del af de till Kongl. Maj:t inkomna utlåtandena i frågan och efter öfverläggningar förenat oss om följande

Förslag

till föreskrifter rörande anslag för beredande af undervisning i slöjd åt i skolåldern varande gossar och flickor.

1. Skoldistrikt, som genom intyg af vederbörande folkskoleinspektör visar sig hafva på ändamålsenligt sätt i folkskola eller särskild slöjdskola anordnat undervisning i slöjd för i skolåldern varande gossar, bestående i träslöjd och, där omständigheterna sådant medgifva, i metallslöjd, eller i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola undervisning i slöjd för i skolåldern varande flickor, bestående i stickning, linnesömnad, stoppning och lappning samt, där omständigheterna sådant medgifva, i klädsömnad, spånad, väfnad och flättningsarbeten, utan att undervisningen i folkskolans öfriga läroämnen därigenom eftersättes, må af statsmedel för hvarje skola, hvari minst tio gossar eller tio flickor varit för slöjdundervisningen vid hvarje lästermins början inskrifna och, så länge de tillhört skolan, i allmänhet uti densamma deltagit, eller, om i en dylik skola antalet af dem, som deltagit i slöjdundervisningen, varit så stort, att de för denna undervisning varit delade i två eller flera afdelningar, för hvarje sådan afdelning, hvari minst femton slöjdande gossar eller minst tjugufem slöjdande flickor varit för slöjdundervisningen vid hvarje lästermins början inskrifna och, så länge de tillhört skolan, i allmänhet uti

densamma deltagit, erhålla ett årligt understöd af 80 kronor för dylik skola eller dylik afdelning med slöjdande gossar och af 40 kronor för dylik skola eller dylik afdelning med slöjdande flickor, därest undervisningen uti ifrågavarande ämne

antingen a) pågått minst fyra timmar i veckan under åtta undervisningsmånader, hvarje kalendermånad beräknad till trettio dagar,

eller b) under högst två månader af den mörkare årstiden pågått endast två timmar i veckan men under lika lång tid af den ljusare delen af året fortgått sex timmar i veckan, fördelade på minst två dagar, och under återstående undervisningsmånader fyra timmar i veckan;

eller c) under högst två månader af den mörkare årstiden varit inställd men under dubbelt så lång tid af den ljusare delen af året fortgått sex timmar i veckan, fördelade på minst två dagar, och under återstående undervisningsmånader fyra timmar i veckan,

börande tiden för undervisning i slöjd falla inom den folkskolas eller mindre folkskolas undervisningstid, som de slöjdande barnen tillhöra, eller ock dels inom nämnda skolas, dels inom småskolans undervisningstid.

2. Om vid folkskola eller mindre folkskola undervisningen i slöjd under högst två månader af den mörkare årstiden pågått endast två timmar i veckan och under återstående sex undervisningsmånader fyra timmar i veckan, må efter uppfyllande af öfriga i mom. 1 angifna villkor sju åttendedelar af förenämnda understöd uppbäras.

3. Om vid sådan skola, som i näst föregående moment omförmäles, undervisningen i slöjd under högst två månader af den mörkare årstiden varit inställd men under återstående sex undervisningsmånader pågått fyra timmar i veckan, må under enahanda villkor tre fjärdedelar af det understöd uppbäras, som kan erhållas för åtta månaders undervisning.

4. Om slöjdundervisning anordnats blott å en station för flyttande skola eller blott för en afdelning af en eller flera årsklasser af skola, där olika årsklasser undervisas på skilda tider af året, må för halfva antalet af de i momenten 1—3 upptagna undervisningsmånader understöd af statsmedel uppbäras med hälften af de belopp, som kunna erhållas enligt i samma moment angifna bestämmelser och villkor.

5. Förenämnda understöd skola utgå från förslagsanslagen till bidrag för aflönande af lärare i slöjd vid folkskolorna och för beredande af undervisning i slöjd åt i skolåldern varande flickor. Ansökningar om dylikt understöd, affattade enligt fastställt formulär och försedda med däri angifna uppgifter, skola, särskildt för gossar och särskildt för flickor, till folkskoleinspektören insändas i två exemplar, hvaraf det ena, försedt med hans intyg, bör af skolrådet (skolstyrelsen) ingifvas eller med allmänna posten insändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande efter början af december månad det år, för hvilket understödet sökes, eller senast före utgången af januari månad följande år, börande hinder för utbekommande af understöd icke möta *vare sig* a) däraf, att undervisningen i följd af farsot måst för någon tid inställas, *eller* b) däraf, att slöjdundervisning vid folkskola, mindre folkskola, särskild slöjdskola eller för slöjdfdelning vid dylika skolor anordnats under en så framskriden del af året, att af sådan anledning undervisningen ej kunnat fortgå hela den för statsbidrags erhållande bestämda tiden, i hvilket fall understödet må utgå för det antal hela månader, undervisningen bedrifvits, dock ej för kortare tid än från höstterminens början, *eller* c) däraf, att två eller flera slöjdfdelningar under året förenats till ett mindre antal, i hvilket fall understödet för det öfverskjutande antalet afdelningar må utgå för det antal hela månader, dessa undervisats särskildt, *eller* d) däraf, att antalet slöjdande barn vid en folkskola eller mindre folkskola vid

höstterminens början nedgått under tio, i hvilket fall understöd må utgå för det antal hela månader, slöjdundervisningen i enlighet med i mom. 1—3 angifna bestämmelser fortgått under vårterminen; *eller e)* däraf, att vid flyttande skola de i mom. 1 omnämnda antalen af slöjdande gossar eller flickor äro fördelade på de olika stationerna.

Motiv.

Då Riksdagens framställning gäller medgifvande af en begränsning af tiden för slöjdundervisning samt i de nu gällande stadgandena föreskrifves, att denna tid skall utgöras af »hela den för folkskolan bestämda årliga lästiden», och denna under olika omständigheter kan vara af ganska växlande längd, så har det i främsta rummet syntts nödvändigt att noggrant i månadstal angifva, hvilken tid som normalt bör fordras för årlig undervisning i slöjd. Den »bestämda årliga lästiden» är nämligen den, som med iakttagande af den i folkskolestadgan § 15 angifna minimitiden af åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor föreskrifves för hvarje särskild skola af det i vederbörlig ordning för skoldistriktet antagna och fastställda reglementet. För många folkskolor är undervisningstiden beständ till mer än åtta månader. I andra folkskolor användas på grund af Kongl. Kungörelsen den 11 september 1877 ang. anslag för lärares aflöning vid fortsättningskolor 2—4 veckor af undervisningstiden till den fortsatta undervisningen, och folkskolans bestämda årliga lästid varder därför blott $7—7\frac{1}{2}$ månad. Ändtligen finnas många skolor, som omfatta folkskoleafdelning, undervisad under 4—5 månader, och småskoleafdelning, undervisad under 4 eller 3 månader af året. Alla dessa olika tidslängder — fyra, fem, sju, åtta, nio månader — kunna vara »folkskolans bestämda årliga lästid», och då statsunderstödet för slöjdundervisning uppbäres med villkor, att den fortgår under hela den för folkskolan bestämda årliga lästiden, kan ett

*Tiden för
slöjdunder-
visning.
(Mom 1).*

skoldistrikt, där folkskolans årliga lästid är bestämd till 9 månader, förlora statens bidrag till slöjden, om denna fortgått $8\frac{3}{4}$ månader, under det ett annat skoldistrikt uppbär fullt statsanslag för endast 4 månaders slöjdundervisning. Då detta synes innebära en obillighet, hafva vi ansett lämpligt, att staten för meddelande af fullt statsbidrag till slöjdundervisningen kräfver, att skoldistriktet under normala förhållanden anordnar slöjdundervisning under den i folkskolestadgan § 15 mom. 2 bestämda årliga minimilärotiden af 8 månader. Ett skoldistrikt, som bestämt lärotiden till 9 månader, må då uppbära anslag till slöjd, äfven om denna fortgått endast 8 månader, ett skoldistrikt, som afkortat undervisningstiden för folkskolan för fortsättningsskolans behof, må låta slöjdundervisningen pågå antingen för fortsättningsskolans lärjungar eller för den egentliga folkskolans, till dess fulla 8 månader uppnåtts, och ett skoldistrikt, som har undervisning på särskild tid af året för folkskoleafdelningen, må låta slöjdundervisningen fortgå äfven under småskoleafdelningens undervisningstid. De båda senare slagen af skolor kunna äfven begagna sig af de medgifvanden, som gjorts i mom. 1 b, c och mom. 2, 3 samt 4 af förslaget. Härtill kommer, att en normaltids måst bestämmas, då det föreslagits, att statsbidraget skulle kunna utgå i delar, proportionerade till undervisningstidens längd.

Enär det i pedagogiskt hänseende är en viktig grundsats, att undervisningen i slöjd bör omväxla med undervisningen i folkskolans öfriga läroämnen, så har det ansetts behöfligt att föreslå ett stadgande därom, att tiden för slöjdundervisningen skall falla inom den skolas undervisningstid, som de slöjdande barnen tillhöra. I flyttande skolor och i skolor med afdelningsläsning på skilda tider af året är det sålunda möjligt att anordna slöjdundervisning för en rote eller för en afdelning under fulla åtta månader af året, hvarvid grundsatsen om växling mellan slöjd och öfriga läroämnen tillgodoses på det sätt, att barnen i den

rote eller afdelning, som icke för tillfället har skola men likväl har undervisning i slöjd, besöka de förhör, som enligt § 14 i folkskolestadgan skola hållas med densamma. Då skolor finnas, där folkskoleafdelning och småskoleafdelning undervisas på skilda tider af året, så hafva vi ansett ett uttryckligt stadgande därom, att slöjdundervisningen må kunna falla inom äfven småskolans undervisningstid, lämpligt, ett stadgande, som äfven kan vara behöfligt för de fall, som åtskilliga folkskoleinspektörer framhållit, då slöjdundervisning för flickor försvårats därigenom, att den i slöjd undervisande lärarinnan i småskolan upptagits under den tid, då hennes småskola ej varit i verksamhet, och då hon velat tillbringa sina ferier på annan ort, under det att hon ej kunnat meddela slöjdundervisning under den tid, då folkskolans verksamhet varit inställd men småskolan fortgått. Genom det föreslagna stadgandet, att tiden för slöjdundervisningen må falla äfven inom småskolans undervisningstid, gifves ock möjlighet att skjuta fram slöjdundervisningen till den ljusare årstiden, hvarigenom de svårigheter, som äro förbundna med dess meddelande under den mörkare årstiden, i många fall kunna undvikas. Visserligen kommer, vid begagnandet af detta medgifvande, undervisningen i slöjd att under någon tid icke omväxla med undervisningen i öfriga läroämnen, men i de flesta fall torde denna tid blifva så kort — sällan öfver två månader — att någon större brytning mot den onförmälda grundsatsen ej kan anses äga rum.

Emellertid gifves det skolor, där de olägenheter, som enligt motionärens och de flesta hörda myndigheters och folkskoleinspektörers mening kunna vara förbundna med en slöjdundervisning, ordnad efter nu gällande bestämmelser, icke afhjälpas genom möjligheten att skjuta in slöjdundervisningen på småskolans undervisningstid, dels emedan någon större olikhet mellan folkskolans och småskolans undervisningstid icke finnes, dels emedan, hvad särskildt den slöjd-

undervisning beträffar, som ledes af folkskolans egen lärare eller lärarinna, man icke lämpligen kan förlägga den på annan tid än folkskolans undervisningstid. Med erkännande af det berättigade i klagomålen öfver svårigheterna, ja, omöjligheten att i synnerhet på landsbygden under den mörkare årstiden anordna undervisning i slöjd under fyra timmar i veckan, utan att undervisningen i folkskolans läroämnen därigenom eftersättes, hafva vi sökt åstadkomma olika former för tidsindelning, hvarigenom olika behof och önskingar skulle varda i möjligaste mån tillgodosedda. Därvid hafva vi utgått från den åsikten, att minskning i tiden icke får ske utan godtgörelse, antingen på det sätt, att förlorad tid tages igen genom ökning i veckotimmarnas antal under annan tid, eller på det sätt, att minskad tid motsvaras af minskadt statsunderstöd. Skulle man nämligen, såsom motionären föreslagit, tillåta, att tiden för slöjdundervisningen minskades till sex månader med 4 timmar i veckan, utan att statsbidraget nedsattes, skulle följderna blifva, att sex månaders undervisning i slöjd blefve regel

(*Mom. 1 b*). åtminstone i landsbygdens skolor. Vi hafva därför föreslagit, att fulla statsbidraget skulle få åtnjutas, äfven om undervisningen i slöjd under högst 2 månader af den mörkare årstiden inskränkes till 2 timmar i veckan, mot det att den under lika lång tid af den ljusare delen af året pågår 6

(*Mom. 1 c*). timmar i veckan, eller om den under högst 2 månader inställes, mot det att den under dubbelt så lång tid pågår 6 timmar i veckan, och mena, att de flesta skolor med 30 timmars undervisning i veckan i öfriga läroämnen genom detta medgifvande skola vara i stånd att så ordna sin slöjdundervisning, att de kunna komma i åtnjutande af fullt statsbidrag. För den tid, då sex timmars slöjdundervisning meddelas i veckan i en skola med 30 lärotimmar för öfriga ämnen, måste läsordningarna något omarbetas, så att morgonbönen försiggår på den första lärotimmen och tiden för gymnastik motsvaras af 15 minuters afdrag på den sista

lärotimmen, på det att föreskriften i § 15 af folkskolestadgan, att antalet lärotimmar i veckan i intet fall får öfverskrida 36, ej måtte öfverträdas. En sådan förändring i läsordningen för denna tid är äfven behöflig ur den synpunkt, att lördagseftermiddagen bör så långt som möjligt vara fri för barnen, på det att de måtte få hvila ut efter veckans arbete och måtte kunna deltaga i hemmets bestyr för den kommande söndagen. Att lördagen hel och hållen göres till slöjddag, hafva vi sökt förekomma genom det föreslagna stadgandet, att de i vissa fall bestämda 6 slöjdtimmarna skola vara fördelade på minst 2 dagar, hvartill vi ledts icke blott af hänsyn därtill, att lördagseftermiddagen bör tillhöra hemmet, utan äfven af det skäl, att barnen icke kunna med nytta för sin utveckling hålla på att slöjda 6 timmar på samma dag. Det största antal slöjdtimmar, som för en dag bör medgifvas, är fyra, fastän redan detta antal är för stort. Slöjdas då 3—4 timmar på lördagen, så få öfriga timmar tagas en och en under 3 eller 2 andra dagar i veckan. Visserligen kommer man då till 7 lärotimmar på samma dag, men då detta förhållande bör anses såsom undantag, har man ej brutit mot folkskolestadgans föreskrift, att den dagliga lärotiden i *allmänhet* ej bör öfverskrida 6 timmar.

De i det föregående berörda lättnader kunna likväl i (*Mom 2 o. 3*). allmänhet ej begagnas af de skolformer, som hafva mer än 30 undervisningstimmar i veckan i öfriga läroämnena. Dessa äro skolor med hvarannandagsläsning, läsning med olika afdelningar på skilda tider af året och flyttande skolor.

I skolor med hvarannandagsläsning bör timtalet för folkskolans öfriga läroämnena icke understiga 33 i veckan. och i flyttande skolor samt skolor med läsning för skilda afdelningar på olika tider af året, där timtalet för den under hela veckan undervisade roten eller afdelningen är 30, tillkommer 3 timmars förhör för den andra roten eller afdelningen, hvarigenom svårigheter uppstå att inpassa

ytterligare 6 timmars undervisning i slöjd under hvilken del af året som helst. Visserligen anse vi föreskriften om högst 36 lärotimmar i veckan afse hvarje lärjunges högsta tillåtna lärotid och lärarens undervisningsskyldighet endast på det sätt, att arbete utöfver denna tid ej kan åläggas honom i skolan utan särskild ersättning, i följd hvaraf vi anse det vara möjligt att förlägga slöjd för en afdelning eller rote på dagar, som ej användas för denna afdelnings eller rotes undervisning i folkskolans öfriga läroämnen. Men om läraren eller lärarinnan upptagits med undervisning 6 eller 5 timmar på en dag och därefter skall undervisa i slöjd ytterligare 2 eller 3 timmar, så kommer slöjdundervisningen att dragas ut till sent på aftonen, något, som kan medföra svårigheter icke blott med afseende på barnen, som till skada för hälsa och seder kunna nödgas att i skymning eller mörker vandra långa och besvärliga vägar till sina hem och efter hemkomsten sakna tid, krafter och lust att bereda sig på nästa dags skoluppgifter, utan äfven med afseende på läraren och lärarinnan, som kunna hafva att förflytta sig en icke obetydlig väglängd från den plats, där de förut under dagen undervisat, till platsen för undervisningen i slöjd och sedan samma väg tillbaka igen, hvarigenom svårigheter för dem kunna uppstå både att medhinna rättning af lärjungarnas skriftliga arbeten och sin egen beredelse för den kommande dagens skolarbete, en beredelse, som särskildt är viktig och nödvändig för de mindre folkskolornas lärare och lärarinnor, hvilka äro nödgade att arbeta icke så litet för egen del för att kunna tillfredsställande bedrifva undervisningen i folkskolans läroämnen. Af dessa skäl hafva vi ansett, att tillfälle bör beredas de skolor, där dessa svårigheter göra sig gällande, att anordna slöjdundervisning med inskränkning af tiden, utan att ökning af densamma under motsvarande tidslängd kräfves utöfver 4 timmar i veckan. Men om en sådan inskränkning sker, bör statsunderstödet af förut angifna

skäl i förhållande därtill minskas. Vi hafva därför föreslagit, att, om slöjdundervisningen under 2 månader inskränkes till två timmar i veckan, hvilket motsvarar en månads förkortning af hela undervisningstiden, sju åttonde-delar af fulla statsbidraget må uppbäras, och att, om slöjdundervisningen inställes under två månader, tre fjärdedelar af detsamma må uppbäras. Då de anförda svårigheterna att anordna slöjdundervisning under 6 timmar i veckan kunna tänkas förekomma icke blott vid mindre gynnsamt lottade skolor utan äfven vid skolor med 8 månaders undervisning för hvarje barn, till och med om hvarje årsklass har särskild lärare, t. ex. vid det förhållande, att en sådan skola mottager barn ej blott från en plats med större samlad befolkning utan därjämte från mera aflägsset belägna hemman, torp och lägenheter, så hafva vi ej velat inskränka det gjorda medgifvandet till hvarannandagsskolor eller flyttande skolor utan lämnat det åt alla folkskolor och mindre folkskolor (däremot icke åt särskilda slöjds-kolor, emedan dessa under alla förhållanden böra kunna så ordnas, att något af alternativen i mom. 1 är på dem tillämpligt), liksom vi ej velat förmena de mindre gynnsamt lottade skolorna att, där så ske kan, inrätta sig efter alternativen i mom. 1, alltid under folkskoleinspektörens kontroll, att slöjdundervisning på ändamålsenligt sätt bedrifves, utan att undervisningen i öfriga läroämnen eftersättes.

Vi hafva äfven ansett oss böra taga hänsyn till de (Mom. 4) fall, där slöjdundervisning icke kan anordnas på mer än en station för flyttande skola eller för mer än en afdelning af skola med läsning för olika afdelningar på skilda tider af året, vare sig de lokala förhållandena eller de olika rotarnas olika barnantal eller de olika afdelningarnas olika åldersståndpunkt göra en sådan anordning behöflig, och därför föreslagit, att för sådan anordning hälften af de statsbidrag, som äro angifna i mom. 1, 2 och 3, må uppbäras för halfva antalet af de undervisningsmånader, som

i samma moment äro angifna med där upptagna antal undervisningstimmar i veckan. Vi hafva nämligen varit af den mening, att, då flyttande skola eller skola med afdelningssläsning kan erhålla fullt statsbidrag med undervisningstiden fördelad på de olika rotarna eller afdelningarna, konsekvensen fordrade, att halft statsbidrag medgåfves, om den halfva undervisningstiden uttoges blott för en rote eller afdelning. De skolor, som nu uppbära helt statsbidrag för 5 månaders slöjdundervisning, komma visserligen genom ett sådant stadgande i åtnjutande blott af halft statsbidrag i stället för fem åttendedelars, såsom full konsekvens skulle hafva medfört, men vi hafva icke ansett oss böra gå längre i tillgodoseende af tänkbara kombinationers fordringar, i det att vi trott dessa skolformer kunna lämpligare inrätta sin slöjdundervisning för fyra månader än för fem och, om de önska större statsbidrag, utan större svårigheter böra kunna ordna slöjdundervisningen för 6 eller flera månader.

*Statsbidrag
för slöjd-
undervis-
ning, som
tagit sin
början å
annan tid
än vid vår-
terminens
början.
(Mom. 5 b).*

I sammanhang härmed hafva vi tagit i beaktande Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag rörande sådan förändring i gällande bestämmelser angående tillgodonjutande af statsunderstöd för slöjdundervisning, att sådant understöd måtte kunna utbetalas jämväl för slöjdundervisning, som tagit sin början å annan tid af kalenderåret än vid vårterminens början, och de med anledning af densamma af Kongl. Maj:t infortrade yttrandena af myndigheter och folkskoleinspektörer. På grund af de i Riksdagens skrifvelse och i nämnda yttranden angifna skäl, bland hvilka vi särskildt framhålla konsekvensen af gällande bestämmelse om utbekommande af lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor utan hinder däraf, att ny läraretjänst eller ny skola inrättats under en så framskriden del af året, att af sådan anledning undervisningen ej kunnat fortgå hela den stadgade tiden, i hvilken händelse lönetillskott må utgå för den tid undervisningen bedrifvits,

samt den omständigheten, att läsåret vid ett mycket stort antal skolor börjar med höstterminen, hvilken gör slöjd-undervisnings första börjande vid höstterminen i dessa skolor naturlig, få vi föreslå, att hinder för utbekommande af understöd icke må möta däraf, att slöjdundervisning vid en folkskola, mindre folkskola, särskild slöjdskola eller för slöjdfafdelning vid sådana skolor anordnats under en så framskriden tid af året, att undervisningen ej kunnat fortgå hela den lagstadgade tiden, utan må utgå för den tid, undervisningen bedrifvits, dock blott för hela månader och ej för kortare tid än från höstterminens början.

I konsekvens med gällande bestämmelser för lönetillskott af statsmedel åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor hafva vi äfven ansett, att slöjdundervisningens inställande i följd af farsot under någon kortare tid ej bör utgöra hinder för utbekommande af statsunderstöd. *(Mom. 5 a).*

I öfverensstämmelse med flera myndigheters och folkskoleinspektörers yttranden hafva vi föreslagit en höjning af statsbidraget för undervisning i slöjd för gossar till 80 kronor om året och för undervisning i slöjd för flickor till 40 kronor om året för hvarje skola eller slöjdfafdelning med normal undervisningstid af 8 månader om året. *Statsbidragets storlek. (Mom. 1).*

Skälet för detta förslag är beträffande understödet åt slöjd för gossar i främsta rummet lämpligheten att, om föreslagen delning af statsbidraget i förhållande till undervisningstiden godkännes, kunna röra sig med jämna tiotal vid division med undervisningsmånadernas antal 8. Ökningen i det för hvarje skola eller slöjdfafdelning utgående statsbidraget torde ej medföra någon ökning i statens totalutgifter, enär åtskilliga skolor, som nu erhålla fullt statsbidrag, enligt våra förslag skulle få det åtnjutna statsbidraget nedsatt till 70, 60 och 40 kronor.

Hvad däremot understödet åt slöjd för flickor beträffar, hafva vi ansett det hittills utgående beloppet vara allt för lägt i förhållande till den tid, möda och ansträngning, som

undervisningsarbetet kräfver, i jämförelse med det belopp, som uppbäres till understödjande af slöjd för gossar. Äfven om slöjdlärarynnans arfvode i de flesta fall ökas medelst bidrag, som utgå från skoldistriktet och länens landsting eller hushållningssällskap m. fl., är det önskligt, att statens bidrag till hennes aflöning höjes, enär den tid, som åtgår till utbildning af småskolelärarynna och slöjdlärarynna, medför så pass stora kostnader, att man icke utan någon förökning af lönen kan påräkna att erhålla lämpliga och väl utbildade slöjdlärarynner. Visserligen erhålla numera alla enligt Kongl. Maj:ts nådiga stadga angående pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola m. m. den 28 maj 1897 utbildade lärarynner öfning och utbildning såsom undervisare i slöjd, men dels hafva de skärpta fordringarna i nämnda nådiga stadga föranledt förlängning af utbildningstiden, dels äro de flesta före 1899 examinerade småskolelärarynner i saknad af utbildning i slöjd och måste genomgå särskilda kurser för att erhålla sådan, om de skola kunna åtaga sig slöjdundervisning, dels måste på många håll särskilda lärarynner i slöjd användas, hvilka på samma sätt måste förskaffa sig sin utbildning.

Vi hafva föreslagit statsbidragets ökande med en tredjedel, från 30 till 40 kronor, för hvarje skola eller slöjdfdelning. Denna ökning medför utan tvifvel, om den godkännes, en motsvarande höjning af statens totalutgifter för ändamålet d. v. s. från 90,000 kronor till 120,000 kronor om året. Därutöfver torde icke dessa utgifter åtminstone under den närmaste tiden komma att stiga, ty, äfven om understödets ökande och de föreslagna lättningarna i undervisningens anordnande med afseende på tiden, om de godkännas, framkalla inrättandet af slöjdundervisning i flera skolor, där sådan nu icke är anordnad, så kan man antaga, att den därigenom åstadkomna ökningen i statens utgifter skall motvägas af den minskning, som upp-

står därigenom, att understödet kommer att utgå med lägre belopp till ett icke ringa antal skolor.

Arterna af slöjd hafva blifvit angifna för gossar, liksom de förut varit i Kongl. Kungörelsen den 29 maj 1896 angifna för flickor. Vid detta angifvande har 1889 års normalplan tjänat till ledning och i enlighet med denna den förändring gjorts beträffande arterna af slöjd för flickor, att klädsömnad ställts bland de slöjdarter, som må medtagas, där omständigheterna sådant medgifva, isynnerhet som erfarenheten ådagalagt, att flickor i folkskolan sällan medhinna någon klädsömnad, om man icke därtill vill räkna sömnad af ett förkläde o. dyl.

*Arter af
slöjd.
(Mom. 1).*

Uttrycket »folkskolans läsämnen», som begagnats i Kongl. Kungörelsen den 1 juni 1894, är i enlighet med Kongl. Kungörelsen den 29 maj 1896 utbytt mot uttrycket »folkskolans läroämnen», emedan vi icke ansett det böra medgivas, att slöjden under den mörkare årstiden intager rum för undervisning i t. ex. teckning, välskrifning eller sång.

*Folkskolans
»läsämnen»
eller folk-
skolans läro-
ämnen.
(Mom. 1).*

Vid angifvandet af antalet slöjdande barn hafva vi ansett oss böra stanna vid samma siffror, som förekomma i nu gällande föreskrifter. Det har visserligen rådt någon tvekan beträffande minsta antalet slöjdande flickor i en slöjdafdelning, enär från åtskilliga håll framkommit yrkanden, att detta antal måtte nedsättas. Man har nämligen ansett det bestämda antalet 25 vara för högt, emedan man nödgats samtidigt undervisa närmare 50 flickor utan att kunna dela dem i afdelningar, om man velat erhålla statsunderstöd för deras undervisning i slöjd. Utan tvifvel skulle det för slöjdundervisningen varit fördelaktigt, om antalet flickor i en slöjdafdelning kunnat något minskas, men af hänsyn till den stora ökning af totalanslaget, som detta skulle medföra, hafva vi icke ansett oss böra framställa något förslag till ändring. Vi hafva äfven varit af den mening, att en skola eller slöjdafdelning med 25 slöjdande flickor och därutöfver intill 49 i alla händelser är

*Antalet
slöjdande
barn.
(Mom. 1).*

berättigad till *ett* statsunderstöd, vare sig de undervisas i en afdelning eller i två grupper, och att de skoldistrikt, där så stora afdelningar kunna förekomma, böra lämna så pass stora anslag till slöjdundervisningen, att icke de slöjdande för aflöningsens skull till lärarinnan sammanhållas i för stora grupper.

(*Mom. 5. e*) Det bestämda minimiantalet slöjdande hafva vi ansett böra förefinnas vid hvarje lästermins början utom hvad beträffar flyttande skolor, där vi velat medgifva antalets fördelning på de olika stationerna, liksom vi icke genom någon föreslagen bestämmelse lagt hinder i vägen för de slöjdande barnens fördelning i grupper, undervisade på hvar sin del af de timmar i veckan, som enligt vidkommande föreskrifter skola användas till slöjdundervisningen.

Samma minimiantal anse vi böra förefinnas under lästerminens lopp, dock utan hinder för statsbidragets utbekommande, vare sig däraf, att enskilda barn varit frånvarande enskilda dagar, eller däraf, att enskilda barn under terminens lopp genom flyttning eller dödsfall afgått från skolan. De barn däremot, som vid vårterminens slut afgått från skolan, böra ersättas med nytillkomna barn vid höstterminens början.

(*Mom. 5. c och d.*) Om de afgangnas antal varit så mycket större än de nytillkomnas, att den bestämda minimisiffran understiges, hafva vi i konsekvens med förslaget (i mom. 4) beträffande flyttande skolor och skolor med undervisning för olika afdelningar på skilda tider af året velat medgifva, att den skola, som på grund af minskadt antal slöjdande barn icke kan erhålla statsbidrag för höstterminen, må uppbära den del af statsbidraget, som belöper sig på det antal hela månader, slöjdundervisningen i enlighet med i mom. 1—3 angifna bestämmelser under vårterminen fortgått, och att skolor med så många barn, att de kunnat indelas i slöjdafdelningar, må minska antalet slöjdafdelningar under höstterminen och likväl uppbära statsbidrag för det antal hela

månader, hvarunder det på vårterminen öfverskjutande antalet slöjdaafdelningar undervisats. Vi hafva så mycket mer velat föreslå ett sådant medgifvande, som det vore obilligt, att skoldistriktet på grund af omständigheter, hvaröfver det ej kunnat rada, skulle gå miste om bidrag till kostnader, som enligt redan gjorda anordningar måste utgå för vårterminen.

För ansökningarna om statsunderstöd åt slöjdundervisningen hafva vi uppgjort förslag till nya formulär, i hvilka alla uppgifter, som böra bifogas, kunna införas i tabellform till lättnad för de rekvirerande skolråden samt de anordnande och granskande myndigheterna och tjänstemännen. Vi hafva föreslagit, att ansökningarna skola till folkskoleinspektörerna insändas i två exemplar, på det att dessa genom att behålla och förvara det ena exemplaret måtte, utan att föra vidlyftiga anteckningar, när helst det behöfves, kunna förvissa sig om alla de förhållanden, som af dem bestyrkts. Ytterligare hafva vi föreslagit, att ansökningarna skola aflämnas först efter december månads ingång, på det att folkskoleinspektören må kunna genom inspektioner och genom till honom insända slöjddagböcker kontrollera, att de för statsbidrags erhållande bestämda villkor blifvit uppfyllda. Då rättelser i de insända ansökningarna ofta måste göras, skulle likväl en månad vara för knapp ansökningstid, hvarför vi hafva föreslagit dennas utsträckning till utgången af januari månad följande år i enlighet med de bestämmelser, som äro gifna för ansökning om statsbidrag till aflönande af vikarie under ordinarie lärares sjukdom.

Ansökningarna om statsbidrag. (Mom. 5.)

Då revisorer och kyrkostämma vid granskning af skolräkenskaperna beträffande uppburna statsbidrag under nuvarande förhållanden icke hafva någon verifikation att tillgå, så få vi härmed föreslå, att Kongl. Maj:t måtte anbefalla sina Befallningshafvande att låta reversal åtfölja de af dem utanordnade statsbidragen, hvilka reversal böra sasom verifikationer biläggas skolräkenskaperna.

Slutligen få vi påpeka, att vi i vårt förslag sökt sammanföra alla de bestämmelser, som afse statsbidrag åt slöjd-undervisning såväl för gossar som för flickor, i en gemensam författning för att underlätta arbetet såväl vid ansökningarnas uppsättande som vid deras granskning.

Stockholm den 23 november 1899.

I. A. LYTTKENS.

C. O. ARCADIVS.

GUSTAF INSULANDER.

C. LEIDESDORFF.

C. R. SUNDELL.

Utlåtande af tillkallade sakkunnige angående villkoren för erhållande af statsbidrag till vikarier för sådana extra ordinarie och biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor samt lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor och småskolor, som af sjukdom urståndsättas att sin tjänst fullgöra.

Med anledning af i ämnet väckt motion har innevarande års riksdag hos Kongl. Maj:t anhållit, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och på hvilka villkor statsbidrag må kunna lämnas till aflönande af vikarier för sådana lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, som af sjukdom urståndsättas att sin tjänst fullgöra, samt att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Sedan yttranden i frågan blifvit inhämtade från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Domkapitlen samt folkskoleinspektörerna i riket, äfvensom Stockholms stads konsistorium och Öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor, har Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet efter Kongl. Maj:ts medgifvande uppdragit åt undertecknade, särskildt tillkallade sakkunnige, att afgifva yttrande och förslag i ämnet.

I följd häraf hafva vi tagit del af de till Kongl. Maj:t inkomna utlåtandena i frågan. Efter öfverläggningar i ärendet och sedan vi därunder kommit till den åsikten, att det nya förslaget borde sammanarbetas med den nu gällande Kongl. Kungörelsen den 1 juni 1894 angående aflönande i vissa fall af vikarie för sjuk ordinarie lärare, hafva vi förenat oss om följande

Förslag

till föreskrifter angående aflönande i vissa fall af vikarie för sådan lärare och lärarinna vid folkskola, mindre folkskola och småskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tjänst.

§ 1.

1. Därest vid folkskola antagen ordinarie, extra ordinarie eller biträdande lärare eller vid mindre folkskola eller småskola antagen lärare, till hvilkens aflöning bidrag af statsmedel utgår, åtnjuter tjänstledighet på grund af sjukdom och med afseende på tjänstens beskaffenhet antingen i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium examinerad eller af folkskoleinspektör på grund af § 6 i Kongl Kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885 pröfvad vikarie för honom är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, skall vikarien för den tid, för hvilken han blifvit antagen, åtnjuta arfvode efter minst 600 kronor för åtta månaders undervisningstid, om han vikarierar för ordinarie lärare eller extra ordinarie lärare med årlig kontant lön af minst 600 kronor, samt efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid, om han vikarierar för biträdande lärare vid folkskola eller för

lärare vid mindre folkskola eller småskola, sålunda i förra fallet 75 kronor och i senare fallet 37 kronor och 50 öre för läsmånad, hvarje kalendermånad beräknad till 30 dagar, samt förses med tjänlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett rum, med vedbrand, eller ock erhålla ersättning därför, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, afvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, där sådan ifrågakommer.

2. Vikarie för extra ordinarie lärare med mindre än 600 kronors årlig kontant lön eller oexaminerad vikarie för biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola erhåller i årligt kontant arvode, under iakttagande i öfrigt af samma bestämmelser, som finnas angifna i moment 1, i först nämnda fallet minst 500 kronor, i senare fallet minst 250 kronor.

3. Hvad i denna stadga är föreskrifvet rörande rätt att erhålla bidrag till aflönande af vikarie gäller äfven för sådan lärare, som under inträffad vakans i vederbörlig ordning uppehåller tjänsten, men ej för sådan lärare, som själf blifvit anställd i stället för lärare, på grund af hvilkens tjänstledighet för sjukdom statsbidrag erhålles enligt denna stadga, ej heller för lärare endast i öfningsämnen eller slöjd vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor.

§ 2.

1. Om enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf sådan lärare, som i § 1 omnämnes, erhåller ledighet och vikarie för honom förordnas på sätt ofvan sägs, är af sådan beskaffenhet, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande intyg kan med visshet gifvas, huruvida densamma för all framtid hindrar hans återinträde i tjänstgöring, samt läraren icke uppnått sextio års ålder och ej i vederbörlig ordning förklarats berättigad

till hel pension eller till helt ålderdomsunderstöd, skall vikariens aflöning utgöras sålunda, att tjänsteinnehafvaren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjärdedel af den vikarien enligt § 1 tillkommande kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af allmänna medel, och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jämväl skall åligga att förse vikarien med bostad jämte vedbrand eller ock lämna honom ersättning därför, enligt hvad ofvan omförmålt, äfvensom att, där så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad.

2. Där läkarebetyg ej kan utan synnerlig kostnad eller svårighet anskaffas, skola, därest genom intyg af vederbörande skolråds ordförande vitsordas, att läraren under ledighet varit af sjukdom urståndsatt att vederbörligen uppehålla sin tjänst, de här förut gifna bestämmelser i fråga om vikariens aflöning gälla, ändock att sjukdomens beskaffenhet icke blifvit genom läkarebetyg ådagalagd, likväl ej för längre tid än högst tre månader.

§ 3.

Då enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf i § 1 omnämnd lärare erhållit tjänstledighet, är af sådan beskaffenhet, att läraren till följd däraf är urståndsatt att vidare återinträda i tjänstgöring, skall vikariens aflöning utgöras af läraren utan tillskott af allmänna medel eller bidrag af skoldistriktet.

§ 4.

I § 1 omnämnd lärare, som uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension eller helt ålderdomsunderstöd, skall, då på grund af sjukdomsfall behof af vikarie för honom inträder, ensam utgöra vikariens aflöningsförmåner.

§ 5.

Vikarie, hvars aflöning skall utgå efter ofvan angifna grunder, skall äga för hvarje hel månads tjänstgöring efter månadens slut och för öfverskjutande tjänstgöringstid, så snart tjänstgöringen upphört, af vederbörande skolråd eller skolstyrelse utbekomma den honom tillkommande kontanta aflöning afvensom, där ersättning för bostad med vedbrand utgår, sådan ersättning. Godtgörelse för resekostnad, där sådan ifrågakommer, skall till vikarien erläggas för resan till tjänstgöringsorten efter ankomsten dit och för resan därifrån, så snart förordnandet upphört. Skolrådet eller skolstyrelsen skall äga att af tjänsteinnehafvarens lön innehålla det belopp, hvarmed han skall till vikariens aflöning bidraga, samt att utbekomma statsbidraget till samma aflöning, sedan folkskoleinspektören, eller i Stockholm stadens konsistorium, vitsordat riktigheten af de för statsbidragets erhållande lämnade uppgifter, efter rekvisition, såsom i § 7 närmare bestämmes.

§ 6.

Skolråds eller skolstyrelsens ordförande åligger att, då vikarie förordnas att oafbrutet under minst en månad uppehålla för sjukdom tjänstledig lärares tjänst, ofördröjligen därom underrätta vederbörande folkskoleinspektör.

§ 7.

Ansökningar om bidrag af allmänna medel till aflöning af vikarie för här ifrågavarande lärare skola, affattade enligt fastställt formulär och försedda med däri angifna uppgifter, till folkskoleinspektören, eller i Stockholm till stadens konsistorium, insändas i två exemplar, hvaraf det ena, försedt med hans (dess) intyg, bör af skolrådet eller skolstyrelsen ingifvas eller med posten insändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande under årets lopp eller senast

före utgången af januari månad följande år, börande a) hinder för utbekommande af det för examinerad vikarie bestämda statsbidraget icke möta däraf, att vikarie för vederbörligen examinerad tjänsteinnehafvare icke i stadgad ordning aflagt för ifrågavarande tjänst erforderlig examen, såvida folkskoleinspektören vitsordar, att vederbörligen examinerad vikarie ej kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig, liksom b) icke heller utbekommande af statsbidrag förhindras af den omständigheten, att under tiden för vikariens förordnande undervisningen måst till följd af farsot för någon tid inställas.

§ 8.

Hvad i föregående §§ finnes föreskrifvet i afseende på lärare, skall äga tillämpning äfven på lärarinnor.

Motivering.

A). I fråga om de *villkor*, på hvilka extra ordinarie och biträdande lärare vid folkskola samt lärare vid mindre folkskola och småskola må blifva berättigade att vid sjukdomsfall erhålla statsbidrag till aflönande af vikarie, hafva vi i hufvudsak följt de bestämmelser, hvilka genom Kongl. Kungörelsen den 1 juni 1894 redan i motsvarande fall gälla beträffande ordinarie lärare och lärarinnor.

*Föregående
tjänstgöring,
§ 1.*

Vi hafva sålunda ej upptagit bestämmelse om viss föregående tjänstgöring, helt eller delvis förlagd inom samma skoldistrikt,

dels emedan för sådana lärare behovet af hjälp vid sjukdomsfall säkerligen under det första tjänstgöringsåret är större än under något af de följande, *dels* emedan — med undantag af det lilla fåtalet af de extra ordinarie lärarne, hvilka ju kunna erhålla befordran till ordinarie — någon skilnad beträffande arten af anställning mellan deras första tjänstgöringsår och de följande icke finnes, *dels* ock

emedan annars en olikformighet skulle uppstå, mot hvad om vikarier för ordinarie lärare i anförda författning är stadgadt.

I likhet med hvad i nämnda Kungörelse är stadgadt, hafva vi ansett, att bidraget bör begränsas till den lagstadgade undervisningstiden af åtta månader om året, då äfven i öfriga fall statsbidrag ej kunna erhållas för öfverläsningstid, och då ersättning för öfverskjutande undervisningstid ej mindre för vikarie än för tjänsteinnehafvare bör vara en skoldistriktets ensak. *Inskränkning till åtta månaders läsetid om året. § 1.*

Tillika hafva vi föreslagit, att tiden för vikariatsförordnandet skall uträknas så, att hvarje kalendermånad beräknas till 30 dagar, emedan denna beräkningsgrund synes vara den enklaste och gifva största öfverskådlighet samt öfverensstämma med hvad i allmänhet vid månatlig aflöning är brukligt.

Då tiden för här ifrågavarande statsbidrags åtnjutande i så måtto genom Kongl. Kungörelsen den 1 juni 1894 är för ordinarie lärare inskränkt, att tjänstledigheten måste fortgå oafbrutet minst en månad, hafva vi här föreslagit samma bestämmelse äfven rörande öfriga här afsedda lärare, dels emedan ett kortare afbrott för sjukdom i de flesta fall väl kan »läsas igen», dels emedan de på en sådan kortare tid belöpande bidrag till vikaries aflöning af stat och skoldistrikt blefve ganska ringa, men lockelsen att vid mindre allvarsam sjukdom söka begagna sig af här föreslagna medgifvanden så mycket större. *Minimitid för åtnjutandet, § 1.*

Från några håll har framkastats den tanken, att en viss maximitid för åtnjutandet borde bestämmas, t. ex. i vissa fall den i Folkskolestadgans § 24: 3 stadgade minsta uppsägningstiden eller för extra ordinarie och biträdande lärare eller äfven lärare vid mindre folkskola och småskola ett år, eller att åtnjutandet för längre tid göres beroende af särskild pröfning i hvarje fall o. s. v. Vi hafva emellertid ej velat föreslå någon maximitid för nämnda stats- *Maximitid för åtnjutandet, § 2.*

bidrags utgående under ett och samma läsår, enär behovet af sådant bidrag måste blifva alltmera kännbart, ju längre lärarens sjukdom varar. Af samma anledning hafva vi ej heller trott oss böra föreslå bestämmelser rörande begränsning af rätt till sådant statsbidrag, där tjänsteinnehafvarens sjukdom varar längre än ett år. Ty om tjänsteinnehafvaren skulle vara antagen på högst ett läsår, begränsas ju vid inträffad sjukdom rätten till statsbidrag för vikarie af tiden för hans eget förordnande, och särskild bestämmelse i detta syfte är då obehöflig. Är tjänsteinnehafvaren däremot enligt Folkskolestadgans § 24: 3 antagen tillsvidare, så synes med afseende på honom samma grundsats böra tillämpas, som genom Kongl. Kungörelsen den 1 Juni 1894 gjorts gällande beträffande ordinarie lärare vid folkskola. Ty från statens synpunkt böra samtliga dessa i vederbörlig ordning antagna men icke ordinarie lärare ej mindre tillgodoses än de ordinarie, då de från statens sida äro lika litet uppsägbara som de ordinarie lärarne, och då rätten för skoldistriktet att tidigare uppsäga de tills vidare anställda lärarne väl icke kan vara ett skäl att förminska deras från staten utgående förmåner, samt då de med statens medgifvande och med dess understöd hafva sig anförtrodda samma eller ej mindre viktiga uppgifter vid den uppväxande ungdomens utbildning och uppfostran än de ordinarie lärarne och vidare åtnjuta en så mycket ringare aflöning samt slutligen intaga en långt ovissare ställning. Härtill kommer enligt vår mening, att det här föreslagna medgifvandet i själfva verket ej skulle medföra afsevärd ökning i kostnaden för staten, emedan de fall, då statsbidrag till vikarie för sådana icke ordinarie lärare komme att utgå för längre tid än ett år, väl torde blifva ganska få. I den motion, som föranledt Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t i denna fråga, framhålles, hurusom omsättningen inom småskolelärarekåren — detta ord då innefattande äfven biträdande lärare vid folkskolor och lärare vid mindre folkskolor — vore mycket star-

kare än inom folkskolelärarekåren, beroende därpå, att ett stort antal lärarinnor redan efter några års tjänstgöring öfverginge till annan lefnadsbana, i följd hvaraf medelåldern (och därmed säkert äfven sjukdomsprocenten) vore väsentligen lägre inom den förra än inom den senare kåren. Då vi på grund af våra erfarenheter såsom folkskoleinspektörer kunna bestyrka detta förhållande, anse vi, att de fall, då statens mellankomst för understöd af sjuk icke ordinarie lärare för längre tid skulle tagas i anspråk, hufvudsakligen komma att gälla äldre, i arbetet kvarstående och af dess tyngd medtagna lärarinnor vid mindre folkskolor och småskolor, men endast i mycket ringa mån extra ordinarie och biträdande lärare vid folkskola, hvilka vid uppnådd högre ålder lära hafva ernått en mindre oviss anställning, och hafva vi beträffande dessa äldre lärare och lärarinnor så mycket mindre velat föreslå en begränsning af deras rätt till statsbidrag vid inträffad sjukdom, som denna sjukdom i de flesta fall torde få anses förorsakad af det ofta ansträngande skolarbete, åt hvilket de, stundom i ganska bristfälliga skollokaler, offrat sin bästa tid, och af försakelser, hvilka de i följd af svag aflöning länge nog måst underkasta sig.

Betänklighet skulle väl kunna uppstå mot att i detta afseende med öfriga icke ordinarie lärare likställa äfven de extra ordinarie och vid folkskola biträdande lärarne, då deras anställning synes vara till och med mera oviss än de öfrigas, men *dels* torde, såsom ofvan antydts, behofvet af vikariebidrag för dem komma att gälla endast kortare tider, *dels* är deras antal i jämförelse med de öfrigas i verkligheten så litet, att det väl kan ifrågasättas, huruvida det för deras skull vore skäl att med afseende på maximitid göra undantagsbestämmelser, som skulle bryta enheten i stadgan och försvåra dess tillämpning såväl vid ansökningar om statsbidrag som vid kontrollen däraf, i det att t. ex. vid hvarje års ansökan i så fall uppgifter måste medtagas och pröfvas angående samtliga möjligen långt tillbaka i tiden

fallande förut åtnjutna ledigheter, äfven sådana, tillhörande tjänstgöring inom annat inspektionsområde eller län. Det ringa antalet af hithörande sjukdomsfall torde ock framgå däraf, att enligt inhämtade uppgifter antalet af i småskolor och mindre folkskolor år 1898 minst en månad på grund af sjukdom tjänstlediga lärare och lärarinnor utgjorde 168, medan antalet af under samma tid och förhållanden tjänstlediga extra ordinarie och biträdande lärare vid folkskolor utgjorde endast 26. — Slutligen gäller ock beträffande samtliga dessa icke ordinarie tjänster, att enligt de här föreslagna bestämmelserna skoldistriktet ej kan utöfver den här föreslagna maximitiden af 60 år öka, men väl genom tjänsteinnehafvarens uppsägning minska tiden för vikariatsbidragets utgående.

På grund af allt detta hafva vi med afseende på samtliga dessa icke ordinarie lärare ej på annat sätt velat begränsa tiden för åtnjutande af bidrag till aflöning af vikarie vid sjukdomsfall, än att den tjänstledige läraren ej må hafva uppnått 60 lefnadsår och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd.

Läkarebetyg,
§ 2.

(§ 3.)

Ett redan förut för erhållande af dylikt statsbidrag tillämpadt villkor är, att genom företeende af läkarebetyg sjukdomen styrkes vara af sådan beskaffenhet, att densamma under angifven tid gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst, hvaremot, där sjukdomen är af beskaffenhet att för all framtid hindra hans återinträde i tjänstgöring, all rätt till erhållande af dylikt statsbidrag är utesluten.

Vi hafva icke i sak velat föreslå någon ändring häri, men, då uttrycken i den nu gällande Kongl. Kungörelsens § 2 äro sådana, att man kan synas af läkaren i hvarje fall fordra ett bestämdt uttalande, om sjukdomen är vare sig botlig eller obotlig, samt detta äfven för en läkare är omöjligt att med bestämdhet kunna förutse, hafva vi i formuleringen af motsvarande § i vårt förslag företagit sådan

ändring i uttrycken, att med bevarande af samma mening den antydda svårigheten må anses öfvervunnen. Därjämte hafva vi å hosgående förslag till formulär för ansökning om sådant statsbidrag intagit ett formulär till läkarebetyg, affattadt efter de i förslaget till stadgan angifna grunder.

B) Beträffande *vikariens kontanta arfvode* för åtta månaders undervisning skulle vi väl önskat att, under förutsättning, att vikarien i regel vore med hänsyn till ifrågasvarande tjänst vederbörligen examinerad, föreslå ett belopp af 600 kronor för extra ordinaries och 300 kronor för öfriga lärares vikarier, oafsedt om tjänsteinnehafvarens kontanta aflöning vore begränsad till minimibeloppet af respektive 500 och 250 kronor eller ej och detta *dels* med hänsyn till *skolans* bästa, då fullt lämpliga vikarier ej utan svårighet torde erhållas för mindre lön än lärare med motsvarande kompetens allmänt och lätteligen ernå, särskildt om, såsom nu är fallet, lärarebrist yppar sig, *dels* med hänsyn till vikarien, enär ovissheten och kortvarigheten af hans anställning synts göra ett något högre arfvode erforderligt än det såsom minimum för tjänsteinnehafvaren bestämda, så mycket mer som vid en tillfällig anställning lefnadskostnaderna naturligtvis måste ställa sig dyrare än vid anställning å längre tid, samt slutligen, hvad de extra ordinarie läraretjänsterna beträffar, tjänsteinnehafvaren genom ersättning för kofoder samt högre ersättning för bostad och vedbrand åtnjöte en förmån, hvilken mer än uppvägde det, som i kontant minimiarfvode i vissa fall kunde vara tillförsäkradt vikarien mer än tjänsteinnehafvaren å samma plats.

Men då en sådan arfvodesbestämmelse *dels* torde inkräkta på den i Folkskolestadgans § 25 skoldistriktet tillförsäkrade rätten att såsom vikarier i småskolor m. fl. antaga äfven sådana lärare, som ej aflagt afgangsexamen vid småskoleseminarium, *dels* torde föranleda den oegentligheten, att vikarie oftare kunde vara tillförsäkrad högre kontant

Vikariats-
arfvode,
§ 2.

minimiarfvode än den, hvars tjänst han uppehölle, hafva vi i stället föreslagit, att för extra ordinarie antagen och med hänsyn till tjänsten vederbörligen examinerad vikarie skall åtnjuta ett kontant arfvode för helt läsår af minst 600 eller minst 500 kronor, alltefter som den lärare, hvars tjänst han uppehåller, åtnjuter minst 600 eller minst 500 kronor i årlig lön, samt att för annan icke ordinarie lärare antagen, vederbörligen examinerad vikarie skall i årsarfvode erhålla 300 kronor, vare sig tjänsteinnehafvaren är examinerad eller ej (§ 1 mom. 1), men att för sådan, vare sig examinerad eller oexaminerad, tjänsteinnehafvare antagen oexaminerad vikarie skall i årligt minimiarfvode erhålla allenast 250 kronor (§ 1 mom. 2), dock att, där för examinerad tjänsteinnehafvare examinerad vikarie sökts, men ej erhållits, det högre årsarfvodet à 600 eller 300 kronor med därefter proportioneradt statsbidrag må vara vikarien tillförsäkradt, såvida inspektören intygar, att vederbörligen examinerad vikarie ej kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig (§ 7 a).

Genom dessa bestämmelser har iakttagits, dels att skoldistriktets i Folkskolestadgans § 25 tillförsäkrade rätt att till vikarie antaga äfven lärare, som ej aflagt afgangsexamen vid småskoleseminarium, ej blifvit åsidosatt, dels att vikarien erhåller det arfvode, hvartill han enligt sin kompetens är vid annan anställning inom den allmänna folkskoleundervisningen berättigad, och endast i det fallet högre lön än tjänsteinnehafvaren, att han äger större kompetens än denne, hvarjämte bestämmelsen i § 7 a tillkommit i syfte att genom utsikten till högre statsbidrag förmå skoldistriktet att ej i alltför vidsträckt mån och till skada för skolan ersätta examinerad tjänsteinnehafvare med oexaminerad vikarie.

Väl kan detta oakadt i många fall till skada för skolan examinerad tjänsteinnehafvare ersättas med oexaminerad vikarie, och skulle skoldistriktet t. o. m. kunna lockas till en sådan åtgärd genom den ekonomiska fördel, som den-

samma skulle bereda så väl skoldistrikt som tjänsteinnehafvare. Denna olägenhet har ingalunda undgått vår uppmärksamhet. Men då vi kända oss bundna af § 25 i Kongl. Folkskolestadgan, hafva vi måst bortse från denna svårighet. Under sådant förhållande skulle man ju kunna sätta i fråga att, liksom skett i Kongl. Kungörelsen den 28 maj 1897 beträffande ålderstillägg i aflöning åt dylika lärare, tillerkänna förmånen af statsbidrag till vikariens aflönande endast åt examinerad tjänsteinnehafvare med minst 300 kronors årlig lön och i ett öfvergångsstadgande bereda de vid tiden för en blifvande Kongl. Kungörelses första tillämpning redan anställda oexaminerade lärare en motsvarande lämplig hjälp vid sjukdomsfall. Men då kanske nämnda § 25 i Kongl. Folkskolestadgan äfven här skulle lägga hinder i vägen, hafva vi icke ansett oss böra utarbeta något förslag i denna riktning.

Proportionen af statens, den tjänstledige lärarens och skoldistriktets bidrag till detta arfvode hafva vi föreslagit lika med den nu med afseende på vikarie för ordinarie lärare gällande d. v. s. så, att den tjänstledige läraren afstår ett belopp, motsvarande en fjärdedel af det för vikarien i § 1 bestämda kontanta minimiarfvode, samt att två tredjedelar af samma minimiarfvode utgå af allmänna medel och återstoden jämte naturaprestationer eller stadgad ersättning därför och resekostnadsersättning erläggas af skoldistriktet.

Denna proportion har ock, jämförd med öfriga, förordats af de flesta i ämnet hörda myndigheter, nämligen 12 Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, 4 Domkapitel samt 21 folkskoleinspektörer. Å andra sidan hafva ock flera af de myndigheter, som i ärendet sig yttrat, föreslagit andra grunder för denna fördelning, och kunna de därvid framställda förslagen fördelas i hufvudsakligen tvänne grupper. Den ena innehåller förslagsbestämmelser, hvilka åsyfta en minskning i det bidrag, som tjänsteinnehafvaren enligt förenämnda proportion skulle vara skyldig att er-

Proportionen af de särskilda bidragen.

lägga, och detta *antingen* så, att skoldistriktets bidrag skulle i motsvarande mån höjas, *eller ock* så, att statens bidrag skulle ökas så mycket att tjänsteinnehafvarens kontanta bidrag kunde bestämmas till blott en tredjedel af hvad vi föreslagit, eller till en tolfedel af vikariens kontanta minimiarfvode. Den andra gruppen upptager förslagsbestämmelser, åsyftande att minska skoldistriktets bidrag till sådan vikaries aflöning *antingen* så, att distriktet hvarken skulle bidraga med kontanta medel eller med naturaprestationer, i hvilket fall väl nämnda bidrag i stället tänkas öfverflyttade på den tjänstledige läraren, hvilken därigenom skulle få vidkännas en ökning i sitt bidrag, *eller* så, att distriktet väl skulle bidraga med en tolfedel af vikariens kontanta minimiarfvode men vara befriadt från skyldighet att förse vikarien med bostad och vedbrand, hvilka senare skulle ur vikariens aflöningsförmåner alldeles bortfalla.

För den förra gruppen af förslag åberopas såsom skäl den svaga aflöningen för biträdande lärare samt lärare vid mindre folkskola och småskola och lärarens däri grundade behof att vid sjukdomsfall få behålla så stor del af sin aflöning som möjligt. För den senare gruppen af förslag har isynnerhet åberopats den farhågan, att ett åläggande för skoldistriktet att i någon större eller mindre mån bidraga till aflönande af vikarie äfven för på grund af sjukdom tjänstlediga icke ordinarie lärare måhända dels skulle kunna verka därhän, att den sjuke läraren beröfvades icke blott den afsedda förmånen utan måhända äfven, efter skedd uppsägning, sin anställning vid skolan, hvarigenom nämligen skoldistriktet kunde undvika en befarad utgift, dels ock möjligen kunde förminska utsikten för ifrågavarande lärarepersonal att erhålla den i Folkskolestadgans § 24 mom. 3 omförmälda fastare anställning, hvarjämte till stöd för åsikten, att skoldistriktet — såväl som tjänsteinnehafvaren — borde befrias från utgörandet af nämnda naturaförmåner, anförts, att någon svårighet för skoldistriktet att

för blott den kontanta aflöningen af 300 kronor erhålla kompetenta vikarier icke torde förefinnas, då det, enligt hvad från Skaraborgs län åberopats, för närvarande funnes och antagligen för en lång framtid komme att finnas rik tillgång på examinerade personer, behöriga till tjänstgöring af denna art.

Vi hafva dock ansett oss ej böra biträda de i den förra gruppen förekommande meningar. Ty, utan att bestrida hvad angående ifrågavarande lärares i allmänhet svaga aflöning är anfördt, hafva vi ansett, att den för dem här föreslagna förmånen att vid sjukdomsfall såväl från staten som skoldistriktet erhålla hjälp till bidrag för aflönande af vikarie är så stor, att en minskning af deras lön med en fjärdedel af vikariens kontanta minimiarfvode ej må anses alltför betungande, så mycket mer som nämnda proportion af bidrag redan utan svårighet tillämpas med hänsyn till de ordinarie lärarne, af hvilka de flesta torde hafva familj och därför vid inträffad sjukdom, oaktadt högre lön, ej torde vara mycket bättre lottade än de här ifrågavarande lärarne. Och å andra sidan hafva vi ej heller kunnat förorda de förslag, som afse att helt eller delvis befria skoldistriktet från deltagande i kostnaderna för vikariens aflöning, ty om dess bidrag än ej bör i enlighet med den förra gruppens förslag höjas, torde dock den omständigheten, att skolrådet skulle pröfva behovet af tjänstledighet för sjukdom, antaga vikarie och aftala med denne om arfvodet, böra medföra, att skoldistriktet vore ekonomiskt intresseradt däraf, att missbruk i detta afseende ej ägde rum. Att för sjukdom tjänstledig lärare skulle för undvikande af omkostnad till vikaries aflöning af distriktet blifva uppsagd, tro vi, efter allt hvad vi hittills haft tillfälle att erfara beträffande skoldistriktens förhållande till detta slag af lärare, ej vara att befara, och af samma skäl anse vi den i § 24 mom. 3 af Folkskolestadgan omförmälda fastare anställning ej vara af så stor betydelse, då distriktet äfven utan stipulering däraf dock i

allmänhet handla efter denna bestämmelses anda. Att antalet för sådana platser tillgängliga, vederbörligen examinerade lärare skulle vara tillräckligt stort att äfven utan förmåneu af bostad och vedbrand m. m. kunna tillförsäkra skolråden fyllande af uppkommande vikariebehof, kan möjligen gälla Skaraborgs län, men icke öfriga delar af riket, såsom ock från annat håll brist på lärare med sådan kompetens åberopats och hela det här ifrågavarande förslaget förordats såsom ett kraftigt medel att uppmuntra till allmänne ingående å denna lefnadsbana.

Slutligen få vi ock framhålla, att en af synpunkterna för den af oss föreslagna proportionen varit önskan att till en enhetlig och öfverskådlig stadga kunna sammanarbeta de nu föreslagna bestämmelserna med dem, som nu äro gällande angående vikarie till ordinarie lärare.

C. Öfriga bestämmelser.

Vid de i Kongl. Kungörelsen den 1 juni 1894 förekommande §§ 3—6 hafva ej andra förändringar behöft ifrågakomma, än att vi ersatt uttrycket: ordinarie lärare med sådana uttryck, att desamma kunna omfatta samtliga de i § 1 i vårt förslag omnämnda lärare, samt i § 4 tillika, jämte uttrycket: »hel pension», äfven inryckt uttrycket »helt ålderdomsunderstöd».

Rätt för obotligt sjuk lärare att hafva vikarie, som han själf aflönar, § 3.

Vi hafva sålunda föreslagit, att den i § 3 ordinarie lärare tillförsäkrade rätten att, äfven om han blifvit förklarad obotligt sjuk, dock få hafva vikarie förordnad, under villkor att han själf bekostar hans aflöning, må få gälla äfven för öfriga här ifrågavarande lärare. Det fallet kunde nämligen tänkas, att en sådan lärare väl uppnått de tjänsteår men ej de åldersår, som i Reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt § 7 äro föreskrifna såsom villkor för erhållande af helt ålderdomsunderstöd.

Då enligt samma Reglementes § 5 rätt till understöd tillkommer hvar och en af de i § 1 därstädes afsedda

lärare, som, antingen, då understödet sökes, är eller inom ett år före inlämnandet till vederbörande skolråd af sin ansökning varit i tjänst anställd, så skulle en sådan lärare, som här ofvan sades, genom att med antagande af vikarie fortfarande vara vid skolan anställd, kunna få det sagda villkoret för helt ålderdomsunderstöds utbekommande uppfyllt, och synes det obilligt att neka honom sådan förmån, då den är åt ordinarie lärare medgifven.

I § 7 af vårt förslag hafva vi bland annat föreslagit, att ansökningar om sådant statsbidrag, affattade enligt fastställt formulär, må till vederbörande folkskoleinspektör insändas i två exemplar, af hvilka inspektören skulle behålla det ena och med föreskrifvet vitsord återställa det andra till skolrådet eller skolstyrelsen för ingifvande eller insändande i vanlig ordning och inom förut stadgad tid till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. Detta förslag, som står i full öfverensstämmelse med hvad vi angående ansökningar om understöd till slöjd för gossar och flickor föreslagit, afser tillfälle för inspektören att utan vidlyftiga och tidsödande anteckningar äga tillgång till de vid dessa ansökningar lämnade uppgifter samt synes med hänsyn till det genom denna nya lagstiftning ej obetydligt ökade kontrollarbetet vara lämpligt.

*Ansökningar
om sådant
statsbidrag
§ 7.*

I denna § hafva vi ock med utsträckning, som ofvan motiverats, äfven till öfriga icke ordinarie men vederbörlichen examinerade lärare inryckt det förut i sista punkten af § 2 mom. 1 förekommande medgifvandet.

Därjämte hafva vi, liksom i vårt förslag till bestämmelser rörande anslag till beredande af undervisning i slöjd åt gossar och flickor, å denna plats intagit bestämmelsen, att hinder för här ifrågasvarande statsbidrags utbekommande ej må möta däraf, att under tiden för vikaries förordnande undervisningen måst till följd af farsot för någon tid inställas. Detta medgifvande synes oss nödvändigt böra utsträckas till här ifråga-

varande vikarier; ty annars skulle för dem den största obillighet uppstå, då de för det åtagna förordnandet torde försakat annan anställning och nu befinna sig på platsen samt där ej kunna lämnas utan medel till uppehälle. Skulle denna förmån ej tillförsäkras dem, synes ej heller billigt ålägga skoldistriktet eller tjänsteinnehafvaren de i § 2 bestämda bidragen till deras aflöning, och de blefve då utan något som helst eget förvållande men på grund af en under stadgade former och villkor ingången förbindelse alldeles blottställda, medan däremot tjänsteinnehafvaren och skoldistriktet gjorde en opåräknad och från det allmännas sida ej afsedd vinst. Ja, de blefve till och med sämre ställda än de för närvarande äro. Ty om för närvarande en sjuk lärare frånträder sin tjänst, har den lärare, som i den sjukes ställe tillsättes, rätt att i här anförda fall erhålla statsbidrag, men skulle nu beröfvas denna rätt, då, såsom här ifrågavarande lagstiftning åsyftar, den sjuke i stället beredes tillfälle att vid sin tjänst kvarstå.

För dessa statsbidrag erforderligt statsanslag. (Riksdags-skrifvelsen.)

Huru stort statsanslag för de här föreslagna statsbidragen kan blifva erforderligt, torde ej utan fullständigare utredning vara möjligt att med större visshet beräkna. Enligt från skolråden infordrade uppgifter hafva under år 1898 ett antal af 12 extra ordinarie och 182 öfriga icke ordinarie lärare varit tjänstlediga under minst en månad och därutöfver.

Men då dessa uppgifter ej tillika innehålla, huru lång tid hvar och en af dessa lärare varit för sjukdom tjänstledig, kan man endast på sannolikhet grunda en beräkning af dessa statens blifvande kostnader. Sätter man till en början de på grund af sjukdom tjänstlediges antal lika högt som år 1898 och därvid för hvar och en af dem antager utgående af, efter arten af deras tjänst, högsta bestämda statsbidrag samt antager, att tjänstledighetstiden i genomsnitt kan beräknas till 4 månader årligen, hvilket ej torde vara för högt taget, så skulle för statsbidrag till

vikarier för extra ordinarie lärare utgå 2,400 kronor och för öfriga icke ordinarie lärare 18,200 kronor, eller tillsammans 20,600 kronor. Nu är väl att antaga, att, med tillfälle till statsbidrag för sjuk lärares vikarie, antalet af för sjukdom tjänstlediga lärare skulle komma att visa någon höjning gentemot de i nyss anförda uppgifter gifna siffror, enär en del lärare, som nu till skada för undervisningen i trots af ohälsa framhärda i skolarbetet, då skulle söka och erhålla tjänstledighet. Men tager man tillika i betraktande, att enligt här föreslagna bestämmelser såsom villkor för statsbidrag fordras intyg af läkare, att den tjänstledige varit på grund af sjukdom *oförmögen* att vederbörligen uppehålla sin tjänst, så torde man få antaga, att de fall af svårare och långvarigare sjukdom, där läkarebetyg af nämnda innehåll kunnat erhållas, men läraren ändå fortfarande med skolarbetet, ej kunna blifva särdeles talrika. Snarare torde väl i vissa fall tiden för sjukledigheten komma att något förlängas, i det att lärare efter öfverstånden sjukdom nu tvungits att tidigare återtaga sin tjänstgöring, än hvad hädanefter kan komma att blifva fallet. Men dessa tillökningar synas blifva så obetydliga, att det i Riksdagens skrifvelse till 25,000 kronor beräknade statsanslaget tillsvidare väl må kunna anses tillräckligt.

Slutligen få vi ock i sammanhang med detta vårt förslag anhålla, *dels* att sådan däraf nödvändiggjord ändring i gällande Reglemente för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt vidtages, att, — t. ex. såsom tillägg till dess § 16, och motsvarande det i § 26 af Reglemente för folkskolelärares Pensionsinrättning den 1 juni 1894 gjorda tillägget, — den bestämmelse infördes, att skolråd eller skolstyrelse erhöle rätt att med afscende på sådan lärare eller lärarinna, som i nämnda reglemente afses, och som uppnått 60 ars ålder, hos direktionen begära dess beslut i fråga om hans eller hennes rätt till ålderdomsunderstöd,

dels att i det Kongl. Cirkulär till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som kommer att åtfölja ny Kongl. Kungörelse i ämnet, måtte intagas den bestämmelsen, att med de medel, som på rekvisition till skolråden (skolstyrelserna) utbetalas, i hvarje fall må följa ett å medlen utfärdadt reversal, som må af skolrådet behållas — detta särskildt på den grund, att skolrådets kassaförvaltare nu måste sakna all verifikation på dessa ofta ganska betydande inkomstposter, samt att revisorerna i de flesta fall sakna nödig kännedom om alla de för de olika slagen af statsbidrag eller understöd gällande författningar och sålunda för sin granskning behöfva en officiel uträkning af ifrågasvarande belopp.

Stockholm den 23 november 1899.

I. A. LYTTKENS.

C. O. ARCADIUS.

GUSTAF INSULANDER.

C. LEIDESDORFF.

C. R. SUNDELL.

